

Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Пряшівський університет (м. Пряшів, Словаччина)
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна
НАПН України
Науковий університет імені Етвеша Лоранда
(м. Будапешт, Угорщина)
Вища лінгвістична школа (м. Ченстохова, Польща)
Інститут педагогіки і психології
Університету імені Яна Кохановського в Кельціх (Польща)
ВСП «Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж МДУ»

ОСВІТА І ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Збірник тез доповідей
за матеріалами VI Міжнародної науково-практичної
конференції 27-28 жовтня 2022 року

Україна, Мукачево
27-28 жовтня 2022 р.

Рекомендовано до друку Науково-технічною радою
Мукачівського державного університету
(Протокол № 9 від 21 листопада 2022 р.)

Рецензенти:

Хомич Лідія Олексіївна – доктор педагогічних наук, професор, заступник директора з наукової роботи, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (м. Київ);

Стахів Марія Олексіївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти, Львівський національний університет ім. Івана Франка (м. Львів).

Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції: збірник тез доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції, 27-28 жовтня 2022 р., Мукачєво / Ред.кол.: Т.Д. Щербан (гол.ред.) та ін. – Мукачєво: Вид-во МДУ, 2022. – 402 с.

У збірнику представлено тези доповідей учасників VI Міжнародної науково-практичної конференції «Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції». Учасниками конференції запропоновано до обговорення проблеми розвитку загальноосвітньої та вищої школи, освіти дорослих та професійної активності фахівців.

Видання розраховане на науковців, педагогів, викладачів, аспірантів, які займаються проблемами національної освіти в умовах інтеграції в європейський і міжнародний освітній простір.

Редакційна колегія:

Щербан Т. Д. – д.психол.н., професор (голова), Гоблик В. В. – д.е.н., професор, Товканець Г. В. – д.пед.н., професор; Кобаль В. І. – к.пед.н., доцент; Горват М.В. – к.пед.н., доцент, Мочан Т. М. – к.пед.н., доцент, Фенчак Л. М. – к.пед.н., доцент.

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, цифр та інших відомостей несуть автори публікацій.

<i>САВКА Я.А., ФЕНЧАК Л.М.</i> СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ	302
<i>САМОФАЛ Л.О., ГОРВАТ М.В.</i> ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ДОСВІДУ УЧНІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	305
<i>САРКАНИЧ К.В., МОЧАН Т.М.</i> СУЧАСНІ АСПЕКТИ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ	308
<i>СІДОР Ю.І., ТОВКАНЕЦЬ Г.В.</i> ЗМІСТ ОСВІТИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК ВИМОГИ ДО РЕЗУЛЬТАТУ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	310
<i>СІДОР Ю.І., ХОМА О.М.</i> ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКИХ УМІНЬ У ПІСЛЯБУКВАРНИЙ ПЕРІОД НАВЧАННЯ ГРАМОТИ	313
<i>СИМАКОВА В.С., ЛІБА О.М.</i> НОВІ ПРОФЕСІЙНІ РОЛІ І ЗАВДАННЯ В РЕФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ОСВІТИ.....	316
<i>СІЧ Г.В., ТОВКАНЕЦЬ Г.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ПОЛЬСЬКІЙ ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ	318
<i>СКОРИК Т.В.</i> СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ТЬЮТОРСТВА В УКРАЇНСЬКОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ	320
<i>СТРОГАНОВА Л.А., МОЧАН Т.М.</i> ДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	322
<i>ТАЦАК Н.В.</i> СЕРЕДОВИЩЕ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ ЯК УМОВА ПРОФЕСІЙНОГО САМОРОЗВИТКУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	325
<i>ТОВКАНЕЦЬ О.С.</i> ПРИНЦИПИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ	327
<i>ТОМИНЕЦЬ М.П., ГОРВАТ М.В.</i> ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНИХ УМІНЬ ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	331
<i>ТУРІНА М.Г., ТОВКАНЕЦЬ Г.В.</i> ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА ЯК ОРГАНІЗАЦІЙНА УМОВА НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	334
<i>ТУРІНА М.Г., ХОМА О.М.</i> РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ГРАМОТИ.....	336
<i>ТЯГУР А.В., ІСАК Т.В.</i> ФОРМУВАННЯ У СТУДЕНТІВ ПРЕДМЕТНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНАТОМІЇ ТА ФІЗІОЛОГІЇ ЛЮДИНИ	338
<i>ТЯГУР В.М.</i> ВИВЧЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ГРАФІЧНОЇ ГРАМОТИ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ДО ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «ДИЗАЙН І ТЕХНОЛОГІЇ».....	341
<i>ТЯГУР Л.М.</i> САМОАКТУАЛІЗАЦІЯ ВИКЛАДАЧА В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	343

2. Остапенко А. Навчати, зберігаючи здоров'я // Початкова освіта. – 2015. – №9. – С.14
3. Білориха О.М. Формування в учнів умінь зберігати здоров'я / О.М. Білориха // Класному керівнику. Усе для роботи. 2013. №1. С. 7-9.
4. Омельченко Л. П. Здоров'ятворча педагогіка: посібник / Л.П. Омельченко, О.В. Омельченко. – Х.: Видав.«Основа», 2008. 205 с.

»
САМОФАЛ Л.О.,
ГОРВАТ М.В.

Мукачівський державний університет, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ДОСВІДУ УЧНІВ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

На сучасному етапі розвитку суспільства, що характеризується прагненням до подолання кризи в різних сферах життя, становленням елементів громадянського суспільства, розвитком національної самосвідомості, ускладненням умов життя, особливу значимість набуває процес освоєння соціального досвіду, що забезпечує ефективну соціалізацію особистості.

Тому однією з основних функцій школи стає створення умов для формування системи цінностей, норм і інших складових соціального досвіду, які дозволять особистості в майбутньому ефективно адаптуватися в суспільстві, взаємодіяти з навколишнім світом, стануть основою її протистояння негативним зовнішнім впливам, активної участі в соціальному житті. У зв'язку з цим виникає необхідність дослідження процесу освоєння соціального досвіду в різні вікові періоди.

Одним з вікових періодів, який становить найбільший інтерес у вивченні процесу освоєння соціального досвіду, є молодший шкільний вік. Саме на цьому етапі розвитку відбувається перехід від переважно стихійного накопичення елементарного досвіду до контрольованої соціалізації, до засвоєння наукових понять, формування єдиної системи уявлень, знань, умінь, навичок, досвіду спілкування. Все це вимагає вивчення особливостей організації освітнього процесу в початковій школі, що впливають на освоєння соціального досвіду в цьому віковому періоді.

Молодший шкільний вік характеризується інтенсивним розвитком пізнавальних здібностей. Бажання реалізувати свою са-

мостійність, отримавши при цьому визнання з боку педагога, стимулює розвиток цих новоутворень. Соціальні знання у молодших школярів мають свої особливості. Учні можуть проявляти соціальні знання на рівні соціальних уявлень, в яких відображені зовнішні ознаки явищ, і на рівні соціальних понять, в яких виражені істотні ознаки явищ. В основному соціальні знання молодших школярів знаходяться на рівні уявлень, що, перш за все, пов'язано з наочним, конкретно образним мисленням дітей цього віку. Крім того, знання про соціальну дійсності дітей можуть бути на різних рівнях повноти і глибини, усвідомленості і міцності, конкретності й узагальненості: учні можуть мати уривчасті, системні знання («острівці» на основі простих асоціацій) і системні. На вищому рівні системності знань учні можуть встановлювати міжпредметні зв'язки, що достить важливо для процесу освоєння соціального досвіду [1, с. 165].

Набуття знань про соціальні явища і формування соціальних уявлень і понять є складним процесом. Сприйняття багатьох явищ соціального життя людей, їх соціальних відносин мають для молодшого школяра в силу їх вікових психологічних особливостей значні труднощі. Освоєння соціальних уявлень відбувається в єдності розумової діяльності, моральної поведінки і переживання. Особливе значення має переживання дитиною своїх відносин з оточуючими людьми. Психолого-педагогічні дослідження Б. Алмазова, Л. Божович показують, що знання можуть стати керівною силою в поведінці дитини за умови, якщо вони глибоко відчуті, пережиті, пов'язані з особистим досвідом. Отримані дитиною соціальні знання можуть залишитися мертвим вантажем, якщо не реалізуються у власному досвіді поведінки.

Таким чином, соціальні знання молодших школярів носять органічний характер і мають форму соціальних уявлень, на основі яких поступово формуються соціальні поняття, які поповнюють структуру соціальних знань. Основним джерелом їх набуття є освітній процес, що дозволяє уточнити і конкретизувати життєві соціальні уявлення, елементарні соціальні знання.

Віковий період від 6 до 9 років пов'язаний з освоєнням дитиною тієї діяльності, в якій вона виходить за межі гри, усвідомлюючи своє місце в системі суспільних відносин. У цей період у дітей розвиваються мотиви власного зростання, власного вдосконалення, індивідуальні успіхи набувають соціальний зміст. На зміну вузько навчальним приходять широко пізнавальні інтереси, які стають дієвими мотивами діяльності молодшого школяра. У дітей молодшого шкільного віку розвиваються початки творчого ставлення до дійсності. Спочатку дитина має позитивну емоційну спрямова-

ність, яка повинна бути підтримана значущими дорослими, щоб привести дитину до нової соціальної позиції. Саме позитивний досвід емоційних відносин багато в чому гарантує встановлення позитивних зв'язків з людьми, успішне засвоєння соціальної дійсності за допомогою придбання знань, умінь і навичок, досвіду творчої діяльності.

Велике значення в організації освоєння соціального досвіду школярами належить освітньому процесу. У науці під освітнім процесом розуміють: спеціально організовану взаємодію педагогів і учнів, спрямовану на вирішення освітніх завдань. В результаті їх вирішення відбуваються зміни в знаннях, уміннях, вихованості учня [2]; взаємодія, яке переконає в необхідності розгляду зміни взаємодіючих сторін і самого процесу взаємодії [1]; спеціально організована, цілеспрямована взаємодія педагогів і вихованців, учнів між собою [3].

Таким чином, соціальний досвід молодшого школяра має обмежену структуру. Специфічні особливості освоєння соціального досвіду молодшими школярами проявляються через такі характеристики: 1) теоретичність як нову якість соціальних знань; 2) розвиток продуктивних прийомів і навичок навчальної роботи, «вміння вчитися»; 3) поява навичок самоконтролю, самореалізації та саморегуляції; 4) виникнення нових соціальних відносин, встановлення дружніх контактів, інтенсивний розвиток ціннісних орієнтацій; 5) формування навичок творчої діяльності (перенесення знань і умінь в нову ситуацію, бачення проблем). Соціальний досвід дитини молодшого шкільного віку є не просто набором уявлень, навичок, умінь, зразків поведінки, а виступає як узагальнений спосіб діяльності і спілкування, яким особистість володіє, оскільки він пережитий і засвоєний. Важливо враховувати, що сама специфіка соціального досвіду є похідною від соціальних впливів, оточення, форм матеріальної і духовної культури, адресованих дитині, скільки від того, яку позицію в контексті життєдіяльності вона займає, як співвідносить себе з дійсністю, як і ступінь соціальної активності, розуміння свого внутрішнього світу і сформованості соціальних установок на себе. Це дає основу вважати, що соціальний досвід виступає потенційним носієм суб'єктності дитини в процесі соціалізації і виховання.

Список використаних джерел

1. Ворник М. М. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної роботи з асоціальними сім'ями : автореф. дис. канд. пед. наук. Вінниця, 2014. 20 с.

2. Кравченко Т. В. Діагностика рівня соціалізованості учнів початкових класів. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді : зб. наук, праць. Київ, 2018. Вип. II. С. 165-175.
3. Лепіхова Л. А. Соціально-психологічна компетентність у поведінці особистості. Практична психологія та соціальна робота. 2006. No 2. С. 65-69.

**САРКАНИЧ К.В.,
МОЧАН Т.М.**

Мукачівський державний університет, Україна

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Одним із пріоритетних напрямків виховної роботи в сучасній школі є громадянське виховання – процес формування свідомого громадянина, людини з притаманними їй особистісними якостями й рисами характеру, світоглядом і способом мислення, почуттями, вчинками та поведінкою, спрямованими на розвиток демократичного громадянського суспільства в Україні.

Громадянське виховання в початковій школі має на меті формувати у дітей знання і уявлення про українське суспільство, рідний край, розкрити на доступному рівні особливості взаємодії людей у родині, в колективі, суспільстві, виховати в них позитивне особистісне ставлення до цінностей і символів Української держави; виховати гуманну, соціально – активну, відповідальну особистість [3].

На думку Н. М. Бібік «освітньо-виховну діяльність з підростаючим поколінням треба розпочинати з раннього дитинства, як найбільш сприятливого часу для формування соціальної відповідальності і творчої активності, інакше кажучи, громадянськості. У більшості сформованих думок закладена твердження, що основи знань про громадянські якості особистості у дитини необхідно закладати в сім'ї ще в дитячому дошкільному закладі, в загальноосвітній школі» [1].

Сучасна система освіти в Україні покликана забезпечувати виховання особистості, яка усвідомлює свою приналежність до українського народу, зберігає і продовжує українські культурно-історичні традиції, шанобливо ставиться до української мови, історії, виявляє культуру міжетнічних і міжособистісних відносин, утверджує цінності української національної ідеї.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>